POEZIA MODERNĂ DIN PERSPECTIVA ESTETICII RECEPTĂRII

Cristina URSU

CZU: 82-1.09 crstnurs@gmail.com

The current thesis tries to configure an alternative for interpreting modern poetry in terms of approximation of meaning. The relativism of interpretive reading is continually being expanded to a level approaching nihilism, thus compelling the need for creating new forms of interpretation. The aim of this paper is to discover significance in modern poetic texts by formulating analytical constructs that are flexible enough to admit a wide spectrum of interpretations.

Pornind de la ideea că „interpretarea este răzbunarea intelectului asupra artei” [1, p.14], am încercat în demersul nostru științific să configurăm o alternativă de receptare a textului poetic modern, în contextul deschiderii, ambiguizării, polivalenței și aproximării sensului.

Fenomenul modern a fost plasat în relație cu antipodul său, opoziția *clasic – modern* adâncindu-se în interpretare. Dacă hermeneutica intenționalistă a „vechiului” aloca spațiu unei singure interpretări, atunci fenomenul modern cuprinde sau totalitatea de semnificații, sau niciuna: polisemia sau asimbolia. Mai mult, dacă produsul în sine este modern, atunci modernă este și modalitatea de receptare.

S-a impus și o (re)evaluare a impactului modelator al crizelor modernității, ce definesc blocajele poeziei moderne din care-și trage seva creatoare, din care pornesc idiostilurile, viziunile inedite asupra lumii, experimentele de limbaj, aventurile exploratorii în viziune, descentrarea eului și individualizarea lumii, exprimarea unor noi tărâmuri, transferul dinspre metafizic spre concret, desacralizarea poeziei, tentația descoperirii culturii personale, modificarea relației dintre creator și receptor etc. Am semnalat, astfel, că o trăsătură distinctivă a poeziei moderne e determinată de funcția sa *exploratorie.*

O mare parte din arta modernă renunță la sens, devine abstractă și indecidabilă, devine nonartă, lucru întâlnit mai ales în textele autoreferențiale, de factură experimentală, în *poezia lingvistică* (după Gh. Crăciun), care nu suscită interpretări, ci experiențe de lectură, o „plăcere a textului” (în sensul conferit de Roland Barthes).

Acest tip de texte solicită o alternativă viabilă de receptare, care ar reevalua statutul cititorului în triada *autor-text-cititor,* în consens cu teza lui Adrian Marino că „a înțelege un text înseamnă a-l implica în propriul tău mod de a fi. Cine nu-l implică, nu va putea niciodată să-l explice” [2, p. 48]. Libertatea interpretului nu e limitată, așa cum susține Paul Cornea, de constrângerile sintactico-semantice, ci își poate recăpăta spațiul prin cucerirea altor registre semiotice (colajul prin decupare, înregistrarea audio-video, textul multimodal, punerea în scenă, arta picturală, arta din hârtie, arta fotografică ș.a.m.d.).

Dacă sensul adevărat al unui text poetic modern este inexprimabil, vag, ambiguu, echivoc, **modelarea sensului/lectura productivă** poate fi mult mai relevantă în materie de devenire, de schimbare a textului și a personalității interpretului, implicând o colaborare modelatoare. În timp ce pozitivismul considera importante lucrurile despre care se poate vorbi, Wittgenstein răstoarnă concepția, postulând importanța lucrurilor despre care este imposibil să vorbești cu adevărat: „despre ceea ce nu se poate vorbi trebuie să se tacă” [3, p.159].

Există, așadar, o diferență dintre „a spune” și „a arăta”. „Există, bineînțeles, inexprimabilul. Este ceea ce *se arată*, este misticul” [3, p.159]. Este o „experiență-act”, un proces de semigândire sau semiexperiență, un liant între sens și imagine. În alte cuvinte, ceea ce nu poate fi exprimat prin medierea limbajului, poate fi *arătat* (demonstrat, explicat, exhibat, indicat, desemnat, descris, etalat etc.). Aici survine întrebarea – care mai este rostul criticii literare, dacă vorbește despre lucruri inexprimabile, despre ceea ce trebuie să se tacă? Este sensul construit de interpretare sau deține autonomie? Cum poate fi *arătat* sensul unui text poetic? Prin urmare, trăirea textului nu se reduce doar la interiorizare, ci și la obiectivare sub forma unui produs care înfățișază înțelegerea artistică, o reconstrucție a unei construcții printr-o relație de reciprocitate. Am conceput, astfel, un algoritm de receptare a textului poetic modern, ținând cont de particularitățile liricii moderne și de achizițiile recente din domeniul teoriei lecturii.

Pentru exemplificare am selectat texte reprezentative ce trimit, tangențial, la câteva etape din parcursul literaturii române moderne, printre care și neomodernismul anilor '60 ilustrat de poetica lui Mircea Ivănescu – discreție, prozaism, confesiune, notație, concretul biografic

fără emfază imaginativă, stil deceptiv al consemnării și monologuri lungi ale lui Mopete. Tocmai din acest motiv am ales să reprezentăm textul ivănescian sub forma textului multimodal, bandă desenată, cu personajul Stickman lipsit de orice existență ontică.

Poemul ales este *prefăcându-mă că stau de vorbă cu o ființă*, în care surprindem limita evanescentă dintre text și realitate, ființă și fantasmă, reflexie și vorbire directă. Vocea lirică este împinsă spre zona neutralității, a anodinului (deși sunt invocate marele teme ale literaturii, precum viața, spaima, ființa adevărată), fapt care sugerează aproximări, ipoteze, real fantasmatic, reflecții justificate și nejustificate deopotrivă. Monotonia textului impune perspectiva unidimensională, o voce care, deși enunță, nu-i pasă dacă nu o aude nimeni. Prizonier al limbajului, Ivănescu construiește o lume ficțională, imponderabilă, profund de diafană, anonimă, fragilă și lipsită de consistență.

Imagine Mopetele stickman

Am propus și exemple de modelare, în cheia *lecturilor productive*, exprimate prin diverse registre semiotice în virtutea *semiozei nelimitate* de Peirce, receptând textele poetice într-o manieră personalizată, creatoare, imaginară, dar întotdeauna pornind de la *intenția textului*, de la observații obiective, de la analize ale literalității textuale: clarifi-

carea nivelului lexical, a imaginilor artistice și figurilor de stil, a conexiunilor pe care le formează în coagularea unui univers imaginar etc.

În contextul poeziei moderne, interpretarea depășește nivelul de reproducere, devenind un construct. Acest construct nu trebuie să se rezume la „discursul de escortă" cu care ne-am obișnuit deja atât de mult (cronică, eseu, studiu etc.), încât nu mai reușim să-i relevăm defectele, limitările, suprasaturarea.

Astfel, cititorul își asumă un mod existențial de a recepta textul poetic, îl transpune într-o realitate vie care modelează atât textul, cât și sinele interior.

Referințe:

1. SONTAG, S. *Împotriva interpretării*. București: Vellant, 2016.
2. MARINO, A. *Dintr-un dicționar de idei literare*. Cluj-Napoca: Argonaut, 2010.
3. WITTGENSTEIN, L. *Tratactus logico-philosophicus*. București: Humanitas, 2001.